

**ФОРМУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ
В СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛАХ УКРТЕЛЕКОМУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

**FORMATION AND WAY OF REDUCTION OF STRUCTURS SUBDIVISION
OF UKRTELECOM IN MODERN CONDITIONS**

Анотація. Розглянуто формування витрат та принципи їхнього обліку в сучасних умовах. Наведено структуру витрат по підгалузях електрозв'язку на прикладі структурного підрозділу Укртелекому.

Summary. The expenses formation and prinsiples of their assount in modern conditions are considered. The expenses structure by telecommunication sub-branches on the example of structural subdivision of Ukrtelecom is presented.

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки питання собівартості продукції повинні бути в центрі уваги всіх суб'єктів господарської діяльності, оскільки собівартість – важливий економічний показник, який певною мірою характеризує економічну ефективність виробництва.

Витрати підприємства на виробництво послуг зв'язку узвичаєно називати собівартістю послуг зв'язку, а розрахунок її величини (значення) – калькулюванням собівартості [1]. Інакше кажучи, собівартість втілює минулу працю, включену у витрачених коштах виробництва, і ту частину знов затраченої праці, яка створює необхідну послугу.

Принципи формування такої облікової категорії, як “витрати”, у податковому й бухгалтерському обліку різні. Наведемо визначення поняття “витрати” у табл. 1.

Таблиця 1 – Визначення поняття “витрати” за видами обліку

Бухгалтерський облік	Податковий облік
Визначення витрат відповідно до п. 4 П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”, затвердженого наказом Мінфіну від 31.03.99 р., зі змінами й доповненнями.	Визначення витрат відповідно до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” у редакції від 22.05.97 р. № 283/97 – ВВ, зі змінами й доповненнями
Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками)	Валові витрати виробництва та обігу – це сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як компенсації вартості товарів (робіт, послуг), що здійснюються таким платником податку для подальшого використання у своїй господарській діяльності

Як випливає з вищенаведених визначень в податковому обліку до витрат відносять лише ті витрати підприємства, що пов'язані з його господарською діяльністю, у той час як у бухгалтерському обліку за витрати визнається будь-яке вибуття активів чи збільшення зобов'язань, що пов'язано зі зменшенням майбутніх економічних вигод і призводить до зменшення власного капіталу підприємства.

Собівартість послуг зв'язку показує, скільки конкретно обходиться підприємству створення послуг, відбиває рівень технічного оснащення, використання матеріальних ресурсів, досягнутий рівень продуктивності праці, якість надаваних послуг, тобто показує, наскільки ефективно використовуються засоби праці, предмети праці й сама праця при їхньому створенні.

Для надання послуг споживачам підприємства зв'язку повинні виконати певний обсяг робіт, здійснюючи при цьому всі необхідні витрати. Ці витрати називаються *поточними* або *експлуатаційними*.

Крім того, в практиці роботи підприємства зустрічаються поточні витрати, які не можна відразу включити в собівартість, наприклад, витрати майбутніх періодів, такі як внесення орендної плати наперед, або ремонт основних фондів водночас з великими витратами, або придбання запасів матеріалів і т. д. Такі витрати повинні включатися в собівартість рівномірно протягом певного

терміну дії або в міру використання. Таким чином, собівартість надаваних послуг у певному часовому інтервалі може бути менша, ніж виробничі витрати.

Крім загальної собівартості (експлуатаційних витрат) для економічних розрахунків, аналізу, обґрунтування тарифів важливо знати собівартість послуги. Визначення собівартості конкретної послуги зв'язку пов'язано з великими труднощами, оскільки на одному підприємстві зв'язку можуть надаватися різні послуги і поділити витрати між ними в багатьох випадках не є можливим. Але в даному напрямі постійно провадяться роботи: створення певних методик, комп'ютеризація, детальний первинний облік у цехах і підрозділах, що дозволяють обчислити собівартість послуги зв'язку (телеграми, міжміської телефонної розмови, обслуговування телефонного апарата).

Собівартість послуг не має одного об'єктивного значення. Величина собівартості залежить від методики її розрахунку. За тих самих витрат, за того самого обсягу виробництва, залежно від використовуваної методики, можна одержати різні значення собівартості.

В залежності від способу віднесення на собівартість послуг зв'язку витрати підприємства поділяються на *прямі* та *непрямі*. До *прямих* належать витрати, які можна віднести безпосередньо до собівартості певної підгалузі економічно доцільним шляхом. Відповідно, до *непрямих* – витрати, які не можна віднести безпосередньо до собівартості послуг зв'язку економічно доцільним шляхом. Наприклад, при роздільному нарахуванні собівартості послуг по підгалузях (МТЗ, СТЗ, ММТЗ, ТГЗ, ПМ) заробітна плата виробничого персоналу, амортизаційні відрахування, електроенергія та низка інших статей відносяться на собівартість відповідної підгалузі безпосередньо, а такі витрати, як заробітна плата адміністративно-управлінського персоналу та оперативного-господарські, не піддаються прямому поділу і можуть бути віднесені до певної підгалузі непрямим способом – наприклад, пропорційно до суми зарплати зайнятих у кожній підгалузі працівників.

При аналізі та плануванні важливе значення мають також групування витрат за ознакою залежності від змін обсягу продукції (послуг), тобто поділ на *змінні* (залежні) та *постійні* (умовно-постійні) [2, 3]. До змінних витрат на підгалузях зв'язку відносять витрати на матеріали та запасні частини, електроенергію.

Якщо господарська діяльність здійснюється в межах певного обсягу ресурсів, постійні витрати будуть незмінними навіть при збільшенні надаваних послуг і, відповідно, доходів. Розширення потенціалу, наприклад, у формі збільшення та оновлення обладнання, збільшення кількості працівників і розширення приміщень призведе до зростання постійних витрат (на амортизацію, зарплату та орендну плату).

У результаті загальна сума витрат змінюється зі зростанням обсягу послуг і доходів, але меншою мірою, ніж збільшуються останні. Це залежить від структури витрат. Чим більша питома вага умовно-постійних витрат, тим меншою мірою зростуть витрати зі зростанням послуг, а це призведе до зниження собівартості.

Задача аналізу собівартості послуг полягає в тому, щоб визначити виконання плану, динаміку і структуру собівартості послуг, визначити причини відхилення фактичної собівартості від планової і собівартості попереднього року й визначити резерви подальшого зниження собівартості за рахунок поліпшення організації виробництва та використання обладнання, економії трудових ресурсів і підвищення продуктивності праці, економії матеріалів, електроенергії, більш раціонального використання транспортних засобів, а також за рахунок ліквідації або скорочення витрат та невиробничих витрат.

Аналіз собівартості послуг проводиться в такій послідовності: подається загальна оцінка виконання плану експлуатаційних витрат і собівартості послуг й визначаються темпи зміни цих показників; послідовно розчленовується загальна сума витрат за елементами й статтями витрат; визначається структура й обчислюється собівартість одиниці послуги; визначаються й оцінюються головні фактори, які впливають на зміну витрат і собівартість послуг.

За результатами аналізу необхідно узагальнити всі виявлені й невикористані організацією резерви та розробити конкретні дії для швидкого залучення резервів у виробництво для подальшого зниження собівартості послуг.

Структура собівартості послуг відбиває розподіл загальної суми витрат на надання послуг за окремими елементами й статтями та питому вагу кожної статті в загальній сумі витрат. Аналіз структури свідчить, де в першу чергу потрібно шукати резерви для зниження собівартості. Порівняння структури фактичної собівартості зі структурою собівартості відповідного періоду попереднього (базового) року дає можливість установити, за рахунок яких витрат виникла зміна собівартості.

Облік собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) можна подати у вигляді табл. 2.

Таблиця 2 – Облік собівартості реалізованих послуг

№ п.п.	Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки	
		дебет	кредит
1	Відпущено зі складу виробничі запаси та малоцінні і швидкозношувані предмети для операційної діяльності підприємства	80 “Матеріальні витрати”	20 “Виробничі запаси”
	Нарахована заробітна плата робітникам	81 “Витрати на оплату праці”	66 “Розрахунки з оплати праці”
	Проведені відрахування на соціальні заходи	82 “Відрахування на соціальні заходи”	66 “Розрахунки з оплати праці”
	Нарахований знос	83 “Амортизація”	13 “Знос необоротних матеріальних активів”
	Відображено інші операційні витрати	84 “Інші операційні витрати”	64 “Розрахунки за податками” і т. ін.
2	Віднесено на витрати основного виробництва	23 “Виробництво”	Рахунки 20, 66, 13, 64 т. ін.
3	Узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, наданих послуг	90 “Собівартість реалізації”	23 “Виробництво”
4	Списано собівартість реалізованих послуг на фінансові результати	79 “Фінансовий результат”	90 “Собівартість реалізації”
5	Закриття рахунку 79	44 “Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)”	79 “Фінансовий результат”

Для узагальнення інформації про матеріальні витрати за звітний період в бухгалтерському обліку визначено рахунок 80 “Матеріальні витрати”.

На підставі первинних документів суми визнаних матеріальних витрат списуються в дебет рахунку 23 “Виробництво”.

Для узагальнення інформації про витрати на оплату праці визначено рахунок 81 “Витрати на оплату праці”, про здійснені відрахування на соціальні заходи – рахунок 82 “Відрахування на соціальні заходи”, про суму нарахованої амортизації основних засобів – рахунок 83 “Амортизація”, про суму інших витрат – рахунок 84 за дебетом, а з кредиту списуються в дебет рахунку 23 “Виробництво”.

Узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт, надаваних послуг провадиться на рахунок 90 “Собівартість реалізації”.

Рахунок 90 – активний, за дебетом рахунку 90 “Собівартість реалізації” на підставі бухгалтерських довідок, накладних, рахунків відбивається виробнича собівартість реалізованої готової продукції, робіт, послуг, за кредитом – списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 “Фінансові результати”.

На завершення звітнього періоду витрати по рахунках 90 “Собівартість реалізації”, 94 “Інші витрати операційної діяльності” і 97 “Інші витрати” підсумовуються за підгалуззями зв'язку і надаються в дирекцію у вигляді звіту про витрати, структура якого відображена у табл. 3.

Дані табл. 3 показують, що найбільшу питому вагу в загальній сумі витрат центру електрозв'язку має сільський телефонний зв'язок (38,3 %), адже це є найбільший відсоток і за амортизацією (62,0 %) за рахунок уведення нових потужностей, і за матеріальними витратами (31,7 %). Задіяння монтованої ємності СТЗ потребує значного використання матеріалів, палива, транспортних послуг, електроенергії.

За ст. “Резерв сумнівних боргів” найбільшу питому вагу мають МТЗ (30,3 %) та СТЗ (29,6 %). Це свідчить про неякісну позовну роботу, що призвела до збільшення дебіторської заборгованості понад три місяці.

За такими підгалуззями, як сільський телефонний зв'язок, телеграфний зв'язок, проводове мовлення витрати перевищують доходи і це свідчить про те, що вони є нерентабельні. Це зумовлено скороченням попиту на послуги телеграфії на -3,5 % та проводового мовлення на -10,7 % у попередньому році в цілому по цих підгалузях.

Зниження собівартості є однією з найбільших проблем, тому що воно спричиняє економію у витрачанні матеріальних, трудових і грошових ресурсів; підвищення ефективності виробництва. Чим нижче рівень собівартості при незмінних цінах, тим більша величина чистого доходу (прибутку) галузі зв'язку.

Зв'язок – галузь трудомістка, тому вирішальним фактором зниження собівартості послуг на підприємствах зв'язку служить підвищення продуктивності праці. Важливим фактором, що впливає на зниження собівартості послуг, є також економія матеріалів, електроенергії та грошових витрат. Велике значення для зниження собівартості послуг має розвиток творчої ініціативи працівників.

Література

1. *Економіка зв'язу*: Учебник для вузов / В.Н. Орлов, Н.Е. Потапова-Синько, В.М. Гранатуров и др. – Одесса: УГАС, 1998. – 331 с.
2. *Голов С.Ф.* Управлінський облік. Підручник. – К.: Лібра, 2003. – 704 с.
3. *Цал-Цалко Ю.С.* Витрати підприємства: Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2002. – 656 с.

Таблиця 3 – Структура витрат за підгалузями електрозв'язку

Найменування показника	Всього	У тому числі за підгалузями									
		МТЗ	питома вага	СТЗ	питома вага	міжмі-ський та міжнародний зв'язок	питома вага	телеграфний зв'язок	питома вага	проводове мовлення	питома вага
Витрати на оплату праці	574,8	137,4	23,9	150,5	26,2	88,8	15,5	78,9	13,7	119,2	20,7
Відрахування на соціальні заходи	178,8	42,7	23,9	47,1	26,2	27,4	15,5	24,6	13,7	37,0	20,7
Амортизація	478,3	104,5	21,9	296,6	62,0	36,4	7,6	12,0	2,5	28,8	6,0
Матеріальні витрати, в т. ч.:	268,9	79,8	29,7	85,2	31,7	36,9	13,7	5,8	2,2	61,2	22,7
- матеріали та запчастини	118,2	37,4	31,6	48,3	40,9	13,6	11,5	1,6	1,4	17,3	14,6
- паливо та теплова енергія	20,7	11,8	57,0	0,6	2,9	7,5	36,2	0,8	3,9	-	-
- електроенергія	62,8	19,8	31,5	18,9	30,1	5,4	8,6	1,5	2,4	17,2	27,4
- транспортні послуги	39,0	0,4	1,0	14,2	36,4	2,3	5,9	0,5	1,3	21,6	55,4
- інші матеріальні витрати	28,2	10,4	36,9	3,2	11,3	8,1	28,7	1,4	5,0	5,1	18,1
Інші витрати, в т. ч.:	316,7	75,9	24,0	116,2	36,7	46,5	14,7	12,4	3,9	65,7	20,7
Податки, обов'язкові платежі, в т. ч.:	3,8	1,3	34,2	1,1	29,0	0,6	15,8	0,4	10,5	0,4	10,5
- комунальний податок	2,4	0,8	33,3	0,7	29,2	0,4	16,7	0,3	12,5	0,2	8,3
- податок на землю	1,0	0,3	30,0	0,3	30,0	0,2	20,0	0,1	10,0	0,1	10,0
- податок з власників транспортних засобів	0,4	0,2	50,0	0,1	25,0	-	-	-	-	0,1	25,0
Плата за послуги зв'язку учасникам технологічного процесу та іншим операторам, в т. ч.:	47,2	-	-	38,0	80,5	-	-	-	-	9,2	19,5
- розрахунки з поштою	38,0	-	-	38,0	100,0	-	-	-	-	-	-
- плата за підвішування проводу	9,2	-	-	-	-	-	-	-	-	9,2	100,0
Плата за послуги банку	0,8	0,4	50,0	0,4	50,0	-	-	-	-	-	-
Плата за оперативну оренду виробничих приміщень	5,9	-	-	2,7	45,8	2,9	49,1	0,3	5,1	-	-
Резерв сумнівних боргів	171,0	51,8	30,3	50,7	29,6	27,8	16,3	-	-	40,7	23,8
Інші	88,0	22,4	25,5	23,3	26,5	15,2	17,3	11,7	13,3	15,4	17,4
Всього	1817,5	440,3	24,2	695,6	38,3	236,0	13,0	133,7	7,3	311,9	17,2
Собівартість 1 гривні доходів, коп.	0,92	0,78		1,82		0,26		5,22		3,87	